

aldı. İlimde derinleşti ve şöhrete kavuştu. Kırım ve Bulgaristan'a gitti. Yıllarca kaldığı Kırım'da önde gelen âlimlerle karşılıklı bilgi alışverişinde ve tartışmalarda bulundu. Daha sonra memleketi olan Saray'a döndü ve oradan da Anadolu'ya geçti.

Bezzâzî usul ve fûrû ilimlerinde zamanın önde gelen âlimlerinden kabul edilmiş, İbn Arabşah, Kadı Sa'deddin İbnü'd-Deyrî ve Muhyiddin el-Kâfiyeci kendisinden ilim tahsil etmişlerdir. Anadolu'da bulunduğu sıralarda Molla Şemseddin Fenârî ile müzakere ve tartışmaları olmuştur. Kaynaklarda Bezzâzî'nin genellikle fûrûda, Molla Fenârî'nin ise usulde üstün olduğu kaydedilmektedir. Bezzâzî'nin Timurlenk'in küfrüne fetva verdiği bilinmektedir. Hac maksadıyla gittiği Mekke'de vefat etmiştir (Ramazan 827/Ağustos 1424).

Eserleri. 1. *el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye*. Bezzâzî, asıl adı *el-Câmî'u'l-vecîz* olan ve *Fetâvâ'l-Kerderî* diye de bilinen bu meşhur eserini Anadolu'ya gitmeden önce 812 (1409-10) yılında bitirmiştir. Eserde ilk Hanefî imamlarının görüşleriyle daha sonraki devirlerde Hanefî âlimler tarafından verilen fetvalar muteber kitaplardan özetlenerek derlenmiştir. Gerek İmam Ebû Hanîfe ve talebelerinin, gerekse sonraki âlimlerin görüşlerini verirken bunlar üzerinde değerlendirme-

lerde bulunarak fetvaya uygun tercihler yapması Bezzâzî'nin ilmi kudretini göstermektedir. Kitapta hükümlerin dayandığı delillerle diğer mezheplerin görüşleri pek nadir olarak zikredildiği gibi âlimlerin görüşleri verilirken çok az yerde kaynaklara atıfta bulunulmaktadır. Eserin bir başka özelliği de bazı fakihlere sorulan sorulara onların verdikleri cevaplar yanında Bezzâzî'nin kendi zamanında meydana gelen bazı meselelere verilen fetvaların da yer yer kaydedilmesidir. Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi'ye, niçin önemli meseleleri toplayan bir kitap telif etmediği sorulduğunda, "el-Bezzâziyye varken böyle bir şey yapmaktan hayâ ederim" cevabını vermiştir. Birçok yazma nüshası bulunan eser birkaç defa basılmıştır (Kazan 1308, Bulak 1311, Kahire 1323 [*el-Fetâvâ'l-Hindiyye*'nin IV-VI. ciltlerinin kenarında]). *el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye*'nin müellifi bilinmeyen *Hulâsa-tü'l-Bezzâziyye* (Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 417, 85 varak) adlı bir muhtasarı da vardır. Bu eser her biri çeşitli fasıllardan oluşan ve sırasıyla namaz, talâk, kâfiri müslüman yapan söz ve davranışlar, müslümanı kâfir yapan söz ve davranışlar, kerâhiyyat, istihsan konularının ele alındığı altı babdan meydana gelmektedir. 2. *Menâkıbü'l-İmâmî'l-A'zam Ebf Hanîfe*. Ebû Hanîfe ve talebelerinin biyografilerini ihtiva eden bu eser, Muvaffak b. Ahmed el-Mekki'nin (ö. 568/1172) aynı adı taşıyan kitabıyla birlikte basılmıştır (I-II, Haydarâbâd 1321; I-II, Beyrut 1981, I. cilt Mekki'nin, II. cilt Bezzâzî'nin eseri). Eserin II. Murad adına Muhammed b. Ömer el-Halebî tarafından yapılan Türkçe tercümesinin iki nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Düğümlü Baba, nr. 523, m 20, 4 + 342 varak; Tâhir Ağa, nr. 299, 208 varak).

Süleymaniye Kütüphanesi tasnif fişlerinde ve Brockelmann (*GAL Suppl.*, II, 316) tarafından Bezzâzî'ye nisbet edilen *Risâle fi'r-red 'ale'l-İmâm el-Gazzâlî bimâ tekelleme bi-hakkı imâminâ Ebî Hanîfe* (Şehid Ali Paşa, nr. 2768/1, vr. 1-43), *Kitâb fi'r-red 'alâ men yu'ânîd Ebâ Hanîfe ve aşâbêh* (Şehid Ali Paşa, nr. 779, 73 varak), *er-Red ve'l-intişâr 'alâ mezhebi imâmî'l-e'imme ve sirâci'l-ümme seyyidi fuḥahâ'i'l-emşâr* (Şehid Ali Paşa, nr. 2732/3, vr. 153-176) adlı risâleler farklı isimlerle anılmakla birlikte aynı eser olup Gazzâlî'nin *el-Menḥûl* adlı eserinin sonunda Şâfiî mezhebini diğerlerine niçin üstün tuttuğuna dair kaydettiği bölümde Ebû Hanîfe'ye

Bezzâzî'nin *Menâkıbü'l-İmâmî'l-A'zam Ebf Hanîfe* adlı eserinin Muhammed b. Ömer el-Halebî tarafından yapılan tercümesinin ilk ve son sayfaları (Süleymaniye Ktp., Tâhir Ağa, nr. 299)

yönelittiği bazı tenkitler üzerine Şemsü-leimme el-Kerderî (ö. 642/1244) tarafından kaleme alınmış bir reddiyedir (ayrıca bk. Leknevî, s. 177; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 654). Bezzâzî'nin Kerderî nisbesini de taşımış olması bu yanlışlığa sebebiyet vermiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bezzâzî, *el-Fetâvâ*, Kahire 1323; Sehâvî, *ed-Ḍav'ü'l-lâmî*, X, 37; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 53-54; *Keşfü'z-zunûn*, I, 242; II, 1633, 1681, 1837-1838; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 183; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, s. 169, 177, 187-188; Serkîs, *Mu'cem*, I, 555; Brockelmann, *GAL*, II, 291; *Suppl.*, I, 654; II, 316; *Hediyyetü'l-ârifîn*, II, 185; Ziriklî, *el-A'lam*, VII, 274; Kehlâle, *Mu'cemü'l-mu'elliftin*, XI, 223-224; Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara 1990, s. 92.

AHMET ÖZEL

BEZZÂZİSTAN

(bk. BEDESTEN).

BEZZÎ

(البزى)

Ebû'l-Hasen Ahmed b. Muhammed b. Abdillâh el-Bezzî (ö. 250/864)

Kıraat-ı seb'a imamlarından İbn Kesîr'in meşhur iki râvisinden biri.

Aslen Fârisli (veya Hemedanlı) olup 170'te (786) Mekke'de doğdu. Dedelerinden Ebû Bezze'ye nisbetle Bezzî diye şöhret buldu. Kıraat ilmini babasından ve Abdul-

el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye'nin ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Amcazâde Hüseyin Paşa, nr. 245)

